

Één patroontaal voor duizenden unieke werklandschappen van de toekomst

de Wolf, R.J.A.; Tillie, Nico; Nijhuis, S.

Publication date

2024

Document Version

Final published version

Published in

Greenpro. Platform voor de tuin- en groenprofessional

Citation (APA)

de Wolf, R. J. A., Tillie, N., & Nijhuis, S. (2024). Één patroontaal voor duizenden unieke werklandschappen van de toekomst. *Greenpro. Platform voor de tuin- en groenprofessional*, 4(1), 32-35. <https://www.greenpro-online.nl/artikel/een-patroontaal-voor-duizenden-unieke-werklandschappen-van-de-toekomst/>

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable). Please check the document version above.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights. We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

GREENPRO

Platform voor de tuin- en groenprofessional

Vergroenen
van parkeerplaatsen

'Onkruid
vergaat wel'

Zelfrijdende
transportkar

Innovaties in
grondboorttechnologie

Integrale, duurzame, landschapsbewuste gebiedsontwikkeling

ÉÉN PATROONTAAL VOOR DUIZENDEN UNIEKE 'WERKLANDSCHAPPEN VAN DE TOEKOMST'

Bedrijventerreinen in Nederland zijn een belangrijke motor van onze welvaart en ze vormen de werkomgeving van velen. Momenteel staan deze terreinen vol met 'grote dozen' en zijn ze veelal versteend ingericht. Dit maakt de terreinen onaangename verblijfplaatsen voor werknemers, bezoekers en omwonenden. Met het nationale 'Werklandschappen van de Toekomst'-programma wordt beoogd om de duizenden bedrijventerreinen in Nederland te transformeren in klimaatadaptieve, gezonde, natuur-inclusieve en multifunctionele bedrijventerreinen alsook om innovatiekracht te mobiliseren. Hoe komen we tot dit gezamenlijke doel?

Tekst Rosa de Wolf, Nico Tillie en Steffen Nijhuis | Beeld De Urbanisten en Sectie Landschapsarchitectuur TU Delft

Het transformeren van bedrijventerreinen is een complexe maar waardevolle onderneming. Een dergelijke transformatie kan leiden tot een verscheidenheid aan ruimtelijke, ecologische, sociale en economische voordelen. Om te komen tot deze nieuwe generatie bedrijventerreinen zoekt de TU Delft naar integrale ruimtelijke oplossingen en handelingsperspectieven. Dit vraagt om integrale, duurzame, landschapsbewuste gebiedsontwikkeling, en waar mogelijk met versterking van de economische en innovatieve waarde van bestaande bedrijventerreinen. De terreinen zullen dus hun economische karakter behouden, maar

hun kille uitstraling inruilen voor een aantrekkelijk perspectief met eerdergenoemde voordelen. Hoe ontwerpen we voor een dergelijke integrale gebiedsontwikkeling? Deze bijdrage pleit voor een interdisciplinaire aanpak waarbij systeembegrip en ontwerpkracht centraal staan.

Meerwaarde

Verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen, onze werkomgeving, maken het gebied aantrekkelijker om te bezoeken. Het toekomstbestendig maken van de bedrijventerreinen draagt bij aan het succes van de daar gevestigde bedrij-

ven en zorgt voor ook een potentiële meerwaarde voor nabijgelegen woongebieden. De huidige trend van klimaatverandering benadrukt de urgentie van deze transformatie van de bedrijventerreinen, de versteende gebieden moeten klimaatadaptiever worden ingericht.

Binnen het 'Werklandschappen van de Toekomst'-programma worden vijf onderzoekspijlers opgepakt in relatie tot een businesscase en MKBA. Deze vijf zijn allen gekoppeld aan vergroening. De pijlers zijn Klimaatadaptatie, Biodiversiteit (WUR), Gezondheid (VU), Energie en Wonen & recreatie

(TUD). Wat betreft die laatste worden aan de TU Delft wetenschappelijk onderbouwde en praktijk georiënteerde ruimtelijke strategieën en ontwerp-principes ontwikkeld middels de methode van de patroontaal. Patroontaal is het formuleren van de ruimtelijke principes die leiden tot een goede gebouwde omgeving als patronen, of terugkerende ontwerp oplossingen.

Locatie-specifieke ontwerp oplossingen

De analogie van de patroontaal is een vocabulaire taal die bestaat uit letters, woorden en zinnen. De letters in de patroontaal zijn principes. Wanneer deze principes ruimtelijk vertaald worden en met elkaar in verband gebracht worden, ontstaan er patronen. De patronen zijn elk gelinkt aan een schaal, zoals de schaal van het gebouw of stad. De patronen zijn de woorden van de patroontaal. Met deze patronen kunnen zinnen gevormd worden, dit zijn de unieke ontwerpuitkomsten voortkomend uit de methode van de patroontaal. De patronen worden zo geformuleerd dat ze onbeperkt en in verschillende projecten kunnen worden gebruikt, zonder dat de ruimtelijke ontwerpuitkomst van het gebruik van de patroontaal ooit hetzelfde is. Het gebruik van de patroontaal leidt daarmee altijd tot locatie-specifieke ontwerp oplossingen. >

Parkeer-wadi Deltares Campus.

'Verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen maken het gebied aantrekkelijker om te bezoeken'

Deltares Campus.

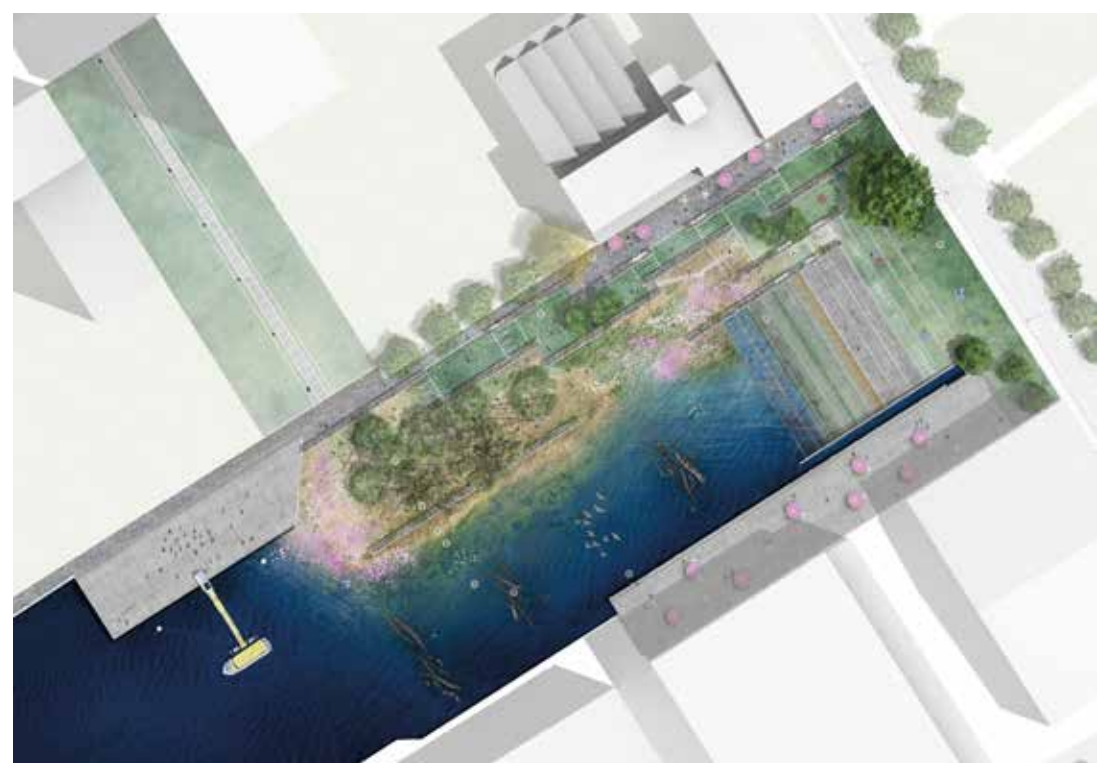
Om tot integrale gebiedsontwikkeling te komen is gezamenlijk begrip van het functioneren van het systeem van het werklandschap bij alle deelnemers aan deze ontwikkeling vereist. Voor dit gezamenlijke begrip is een toekomstgerichte, proactieve aanpak waarbij de wisselwerking tussen burgers, bedrijven, kennis en overheid centraal staat, nodig. De strategieën en principes in de patroontaal worden ontwikkeld via een co-creatief ontwerpproces waarbij beleidsmedewerkers, ontwerpers, experts, bedrijven, eigenaren, ondernemerscollectieven en (toekomstige) bewoners betrokken zijn. De cross-over met de andere thema's, domeinen en vakwereld is daarmee onderdeel van de integrale patroontaal. De patroontaal voor dit project wordt toegankelijk ontworpen, waardoor het proces voor alle belanghebbenden begrijpelijk blijft.

Ruimtelijk voordeel

Bedrijventerreinen worden veelal gekenmerkt door hun grote versteende oppervlaktes, zoals parkeerterreinen. Op de Deltares Campus in Delft zijn wadis aangelegd tussen de parkeerstroken. Op dit parkeerterrein komen daardoor meerdere principes, zoals het verbeteren van waterinfiltratie, het bevorderen van de biodiversiteit en het tegengaan van hittestress, samen in één ruimtelijk element. Naast de klimaatbestendigheid en ecologische voordelen die dit element teweegbrengt, levert het ook een ruimtelijk voordeel op. Door het versteende beeld van de parkeerplaats te breken wordt de parkeerplaats aangenamer ingericht, er ontstaat een vergroend beeld en een aangena-

mere beleving. De parkeerwadi kan een vast patroon op verschillende bedrijventerreinen zijn. Dit patroon kan op elk bedrijventerrein een andere ontwerpuitkomst opleveren; afhankelijk van de locatie zal een volgende parkeerwadi afwijken in afmeting, vorm en beplanting.

Op de TU Delft Campus wordt gewerkt aan het bewerkstelligen van de ECOCampus ambitie voor 2030. Met verschillende vergroeningsprojecten wil de TU Delft haar campus CO₂-neutraal, klimaatadaptief en circulair inrichten, en tegelijkertijd haar ruimtelijke kwaliteit en de biodiversiteit

Getijdenpark Keilehaven.

verbeteren. Eén van deze projecten betreft de aanleg van een Stadsklimaatbos op het voorplein van de faculteit Bouwkunde. Het voorplein is een verhard plein van circa 30 bij 60 meter. Grote, verharde oppervlaktes als deze zijn typerend voor de huidige generatie bedrijventerreinen. Het Stadsklimaatbos betreft de aanleg van een boomwadi, waarin het hemelwater dat op het dak van de faculteit valt wordt opgevangen in een bos met 25 verschillende soorten bomen, die tegen deze natte condities kunnen. Volgens de planning wordt het project voor het groeiseizoen 2024 uitgevoerd. Met de aanleg van het Stadsklimaatbos verandert de functie van het plein: aan de entree met fietsparkeergelegenheid wordt een aangename, groene, verblijfsfunctie toegevoegd.

Verschuilde uitkomsten

Aan zowel de wadi op de Deltares Campus als de wadi op de TU Delft Campus wordt het wadi-element gekoppeld aan een functie: parkeren in het geval van Deltares en verblijven in het geval van de TU Delft. In beide gevallen verbetert de beleving van het voorheen enkel verhard terrein. Ruimtelijke principes als de wadi kunnen worden toegepast op veel verschillende typen bedrijventerreinen. Het is een concreet voorbeeld van een patroon dat verschillende ontwerpuitkomsten mogelijk maakt.

Naast de verharde uitstraling is een goede bereikbaarheid karakteriserend voor bedrijventerreinen. In de meeste gevallen gaat dit om bereikbaarheid met de auto. Ook zijn veel bedrijventerreinen gelinkt aan een waterweg, om vervoer van grote hoeveelheden vracht mogelijk te maken. Hoe kunnen we deze ontsluiting van de terreinen gebruiken als een kans voor de transitie richting Werklandschappen van de Toekomst?

Een voorbeeld hiervan is de herontwikkeling van de Keilehaven in Rotterdam. De Keilehaven is een industriehaven, gegraven ten behoeve van de daar gevestigde industrie. De Keilehaven wordt getransformeerd in Het Keilehaven Getijdenpark, een stadspark dat de beleving van de haven compleet verandert. Aan de locatie is openbare ruimte voor recreatief gebruik toegevoegd, waarmee ook de lokale biodiversiteit wordt versterkt. Dit terwijl het gebied haar industriële karakter behoudt.

Visualisatie Stadsklimaatbos faculteit Bouwkunde TU Delft.

'Grote, verharde oppervlaktes zijn typerend voor de huidige generatie bedrijventerreinen.'

Recreatieve functie

Naast de ruimtelijke kwaliteit van de ontsluiting van een bedrijventerrein, kunnen ook de verbindingen binnen het terrein worden heroverwogen. Op bedrijventerreinen is veel ruimte voor transport, dat vaak zorgt voor een minimale en versnipperde openbare ruimte. Het Hofbogen Park in Rotterdam laat zien dat het daklandschap ingericht kan worden als een aangename, groene, openbare ruimte. Door een recreatieve functie toe te voegen aan het daklandschap ontstaat er een nieuwe en spannende beleving van het gebied voor werknemers, bezoekers en omwonenden.

De verschillende voorbeelden laten zien dat het mogelijk is voor bedrijventerreinen om het economische karakter te behouden, maar die kille uitstraling van de terreinen in te ruilen voor een aantrekkelijk perspectief met ruimtelijke, ecologische, sociale en economische voordelen. Dit is mogelijk door innovatief te kijken naar de karakteristieke elementen van die uitstraling, zoals de grote verharde oppervlaktes en de ontsluiting, en deze juist als uitgangspunt voor de transitie te gebruiken. Het onderzoek van de TU Delft naar de ontwikkeling van een patroontaal voor Wonen & Recreatie op bedrijventerreinen beoogt een katalysator te zijn voor de ontwikkeling van duizenden unieke Werklandschappen van de Toekomst. ■